hefur verið í ljós leitt af hálfu stefnanda, að stefndi hafi tekið á sig ábyrgð á skaðaverkum starfsmannanna, þykir stefnandi eigi eiga rétt til endurgreiðslu úr hendi stefnda á fébótum þeim, sem málið tekur til. Verður og eigi séð, að lög eða lagareglur veiti stefnanda rétt til endurgreiðslu þeirrar. Samkvæmt þessu ber að sýkna stefnda af kröfum stefnanda, en eftir atvikum þykir rétt, að málskostnaður falli niður.

Emil Ágústson borgardómari kvað upp dóm þennan.

Dómsorð:

Stefndi, eigendur m/b Baldurs, SH 106, á að vera sýkn af kröfum stefnanda, Skipaútgerðar ríkisins, í máli þessu. Málskostnaður fellur niður.

Mánudaginn 14. nóvember 1966.

Nr. 22/1966. **Glettingur h/f** (Ragnar Ólafsson hrl.)
gegn
Bæjarstjóranum í Vestmannaeyjum
f. h. bæjarsjóðs (Jón Hjaltason hrl.).

Dóminn skipuðu hinir reglulegu dómarar Hæstaréttar.

Lögtaksmál. Skattar. Aðstöðugjald.

Dómur Hæstaréttar.

Ófeigur Eiríksson, bæjarfógeti í Neskaupstað, hefur kveðið upp hinn áfrýjaða úrskurð.

Áfrýjandi hefur skotið máli þessu til Hæstaréttar með stefnu 15. febrúar 1966 og haft uppi þær dómkröfur, að hinum áfrýjaða úrskurði verði hrundið og synjað um framkvæmd hinnar umbeðnu lögtaksgerðar. Þá hefur hann krafizt málskostnaðar úr hendi stefnda bæði í héraði og hér fyrir dómi.

Stefndi hefur krafizt þess, að hinn áfrýjaði úrskurður verði staðfestur og áfrýjanda dæmt að greiða honum málskostnað fyrir Hæstarétti.

Áfrýjandi er heimilisfastur í Neskaupstað og gerði þaðan út v/s Dalaröst, NK 25. Svo sem rakið er í hinum áfrýjaða úrskurði, var afli bátsins lagður á land í Vestmannaeyjum á vetrarvertíðinni 1964 og seldur þar fiskkaupanda einum. Fiskkaupandinn lagði áfrýjanda til verbúð án sérstaks endurgjalds. Í verbúðinni var lína beitt, meðan báturinn var á línuveiðum, og þar voru veiðarfæri geymd, er báturinn var á netjaveiðum.

Krafa stefnda um aðstöðugjald úr hendi áfrýjanda er á því byggð, að áfrýjandi hafi haft heimilisfasta atvinnustofnun í Vestmannaeyjum á fyrrgreindum tíma samkvæmt 12. gr. laga nr. 69/1962, sbr. nú 12. gr. laga nr. 51/1964.

Rekstraraðstaða sú, sem áfrýjandi hafði í Vestmannaeyjum og að framan hefur verið lýst, var eigi slík, að áfrýjandi verði talinn hafa haft þar heimilisfasta atvinnustofnun í merkingu 12. gr. laga nr. 69/1962, og er honum því eigi skylt að greiða aðstöðugjald til stefnda. Verður því að fella hinn áfrýjaða úrskurð úr gildi og synja um framkvæmd lögtaksgerðarinnar.

Eftir þessum úrslitum ber stefnda að greiða áfrýjanda málskostnað bæði í héraði og hér fyrir dómi, er þykir hæfilegur samtals kr. 15.000.00.

Dómsorð:

Hinn áfrýjaði úrskurður er úr gildi felldur, og er synjað um framkvæmd hins umbeðna lögtaks.

Stefndi, bæjarstjórinn í Vestmannaeyjum f. h. bæjarsjóðs, greiði áfrýjanda, Glettingi h/f, málskostnað í héraði og fyrir Hæstarétti, samtals kr. 15.000.00, að viðlagðri aðför að lögum.

Úrskurður fógetadóms Neskaupstaðar 21. janúar 1966.

Með bréfi, dags. 15. ágúst 1965, hefur bæjarsjóður Vestmannaeyja krafizt lögtaks í eignum h/f Glettings, Neskaupstað, til tryggingar aðstöðugjaldi á lögðu 1964 að upphæð kr. 8.000.00, dráttarvöxtum og kostnaði öllum við lögtakið, þar á meðal málskostnaði.

Lögtaksúrskurður fyrir gjaldi þessu er talinn kveðinn upp 27. ágúst 1964 og birtur á löglegan hátt.

Umboðsmaður gerðarþola hefur mótmælt aðstöðugjaldi þessu og gerir þær réttarkröfur, að synjað verði um framgang hinnar umbeðnu lögtaksgerðar og að gerðarþola verði úrskurðaður málskostnaður úr hendi gerðarbeiðanda.

Málavextir eru þessir:

Á vetrarvertíð 1963 var v/s Dalaröst, NK 25, eign gerðarþola, gerð út frá Vestmannaeyjum fyrri hluta vertíðar að veiðum með línu, en síðari hluta vertíðar með netjum. Allur afli bátsins var lagður upp hjá Hraðfrystistöð Vestmannaeyja h/f, Vestmannaeyjum. Á þessari vertíð hafði gerðarþoli afnot af húsnæði hjá fiskkaupandanum í svonefndu Suðurhúsi, sem liggur milli Víðisvegar og Strandvegar í Vestmannaeyjum. Þar var lína bátsins beitt, meðan báturinn var á línuveiðum, auk þess sem húsnæðið var notað sem geymsla fyrir veiðarfæri og áhöld. Menn þeir, er beittu línu bátsins, en þeir voru starfsmenn gerðarþola, höfðu íbúðarhúsnæði í Vestmannaeyjum. Samkvæmt gögnum málsins greiddi gerðarþoli enga leigu fyrir afnot fasteigna þessara.

Hinn 24. apríl 1964 tilkynnti skattstjórinn í Vestmannaeyjum gerðarþola, að fyrirhugað væri að leggja aðstöðugjald á rekstur v/s Dalarastar, NK 25, í Vestmannaeyjum á árinu 1963 og krafði gerðarþola um rekstrarkostnað útgerðarinnar á vetrarvertíðinni á árinu 1963. Gerðarþoli neitaði að láta þessar upplýsingar í té. Skattstjórinn mun og hafa snúið sér til skattstjórans á Austurlandi um þessar upplýsingar, en ekki fengið þær, enda hefur gerðarþoli upplýst, að rekstrarkostnaður á vetrarvertíð í Vestmannaeyjum hafi ekki verið sérgreindur á framtali hans til skattstjórans á Austurlandi. Áætlaði skattstjórinn rekstrarkostnaðinn kr. 1.600.000.00 og aðstöðugjaldið kr. 8.000.00 (5‰). Ekki hefur komið fram, hvort áætlun þessi er nálægt lagi eða ekki og umboðsmaður gerðarþola lýst yfir, að hann muni ekki leggja fram nein framtöl.

Í þessu sambandi hefur umboðsmaður gerðarþola tekið fram, að hann hafi ekki og telji sér ekki skylt að veita skattstjóranum í Vestmannaeyjum upplýsingar um þetta atriði og skattstjórinn á Austurlandi hafi ekki beðið um þessar upplýsingar og hann því ekki fengið þær. Telji hann álagningu gjaldsins ólöglega m. a. af þessum sökum.

Framangreindri áætlun skattstjórans í Vestmannaeyjum mótmælti gerðarþoli með kæru. Skattstjórinn tók kæru þessa ekki

til greina, og skaut gerðarþoli málinu þá til ríkisskattanefndar. Úrslit málsins urðu þar á þann veg, að gjaldið var talið löglega á lagt og skyldi standa óbreytt.

Gerðarbeiðandi segir m. a. svo í sinni greinargerð:

„... Eins og háttað er útgerð austfirzkra fiskibáta frá Vestmannaeyjum á vetrarvertíð, ... verður að telja, að gerðarþoli sé þar ótvírætt gjaldskyldur, þar eð hann með þessu hafi haft í Vestmannaeyjum afnot af fasteignum þennan tíma vegna reksturs síns þar og rekið þannig sjálfstæða atvinnu frá heimilisfastri atvinnustöð, sbr. 4. gr. reglugerðarinnar.

Slíkum rekstri, sem hér um ræðir, ætti einnig að mega jafna til útibús, sbr. ákvæði laganna, þar eð slíkir bátar sem Dalaröst, NK 25, voru á þessum tíma aðeins gerðir út á tvær vertíðir, þ. e. vetrarvertíð í Vestmannaeyjum og sumarsíldveiðar. Vetrarvertíðin í Vestmannaeyjum ætti því að jafngilda a. m. k. helmingi heildarreksturs ársins."

Mótmæli sín gegn aðstöðugjaldinu og framgangi gerðarinnar styður umboðsmaður gerðarþola þessum rökum:

Að skattstjórinn á Austurlandi hafi lagt aðstöðugjald á allan rekstrarkostnað útgerðarinnar á árinu 1963 og hann þegar greitt það aðstöðugjald að fullu. Verði aðstöðugjaldið í Vestmannaeyjum talið löglega á lagt, sé tvílagt á sama gjaldstofn og sé það ekki lögum samkvæmt.

Að gerðarþoli hafi ekki haft heimilisfasta atvinnustofnun í Vestmannaeyjum í skilningi 12. gr. laga nr. 69/1962 um tekjustofna sveitarfélaga. Hann hafi haft afnot af fasteign í Vestmannaeyjum, en afnotin hafi ekki verið slík, að þau valdi því, að hann sé aðstöðugjaldskyldur þar. Afnotin af fasteign í Vestmannaeyjum hafi verið með þeim hætti, er segi í ómótmæltu vottorði fiskkaupandans, Hraðfrystistöðvar Vestmannaeyjar h/f, en þar segir m. a.:

„Lét Hraðfrystistöðin h/f útgerðinni í té húsnæði til að beita í og sem geymslu fyrir veiðarfæri, enn fremur húsnæði fyrir beitingalið. Hér var ekki um að ræða leiguhúsnæði, heldur þjónustu af okkar hálfu við útgerð skipsins. Að sjálfsögðu greiddi útgerðin ekkert fyrir þessa þjónustu."

Gerðarþoli telur sig því ekki hafa haft á leigu neitt húsnæði í Vestmannaeyjum.

Hann bendir á, að samkvæmt 12. gr. laga nr. 69/1962 sé tekið fram að leggja megi aðstöðugjald á gjaldanda í öðru sveitarfélagi en þar, sem hann á lögheimili eða hefur aðalatvinnurekstur sinn,

ef „hann rekur þar fiskkaup, fiskverkun eða hefur þar heimilisfasta atvinnustofnun, svo sem útibú . . .“ Telur hann, að ef ætlun löggjafans hafi verið, að lagt yrði aðstöðugjald á vertíðarúthald þar, sem bátur leggur á land afla, hefði það verið tekið fram í þessari grein og bendir jafnframt á, að veltuútsvar hafi aldrei verið lagt á þennan rekstur utan heimilissveitar.

Þá bendir umboðsmaður gerðarþola á, að eigi að skilja orðin „heimilisföst atvinnustofnun“ í 12. gr. laganna svo, að gjaldandi teljist ávallt hafa heimilisfasta atvinnustofnun í öðru sveitarfélagi en þar, sem hann á lögheimili, ef hann hefur afnot af fasteign þar, þá telji hann reglugerðarákvæði í þessa átt andstætt anda og bókstaf laga um tekjustofna sveitarfélaga.

Þá bendir umboðsmaður gerðarþola á, eins og áður er tekið fram, að honum beri engin skylda til að gefa skattstjóranum í Vestmannaeyjum upplýsingar um rekstrarkostnað útgerðarinnar. Enn fremur, að á umræddri vetrarvertíð hafi uppgjör og bókhald útgerðarinnar ekki verið unnið í Vestmannaeyjum og að útgerðarstjórinn hafi ekki komið þar á vertíðinni.

Í III. kafla laga um tekjustofna sveitarfélaga nr. 69/1962 er sveitarfélögum heimilað að innheimta aðstöðugjald hjá öllum þeim, er sjálfstæða atvinnu hafa í sveitarfélaginu, ekki aðeins þeim, sem þar eiga lögheimili og eru þar með aðalatvinnurekstur sinn, heldur og þeim, sem þar hafa hluta atvinnurekstrar síns. Segir í 12. gr. laganna um þetta:

„Innheimta má aðstöðugjald hjá gjaldanda í öðru sveitarfélagi en þar, sem hann á lögheimili eða hefur aðalatvinnurekstur sinn, ef

a. hann rekur þar fiskikaup, fiskiverkun eða hefur þar heimilisfasta atvinnustofnun, svo sem útibú, og verður þá ekki lagt aðstöðugjald á hann að því leyti annars staðar.“

Eigi er nánar skýrt með lögum þessum, hvað sé heimilisföst atvinnustofnun.

Í 9. gr. laga um tekjustofna sveitarfélaga er svo ákveðið, að ráðherra geti með reglugerð sett nánari ákvæði um álagningu gjaldsins. Hefur svo verið gert með reglugerð frá 21. júní 1962, og eru orðin „heimilisföst atvinnustofnun“ skýrð þar svo í 8. gr. 2. mgr.:

„Gjaldandi telst hafa heimilisfasta atvinnustofnun í öðru sveitarfélagi, ef hann hefur þar afnot af fasteign vegna starfsemi sinnar þar.“

Verður eigi fallizt á þá varnarástæðu gerðarþola, að reglugerðarákvæði þetta sé andstætt lögum um tekjustofna sveitarfélaga.

Samkvæmt greinargerð, er fylgdi lögum um tekjustofna sveitarfélaga, er þau voru sett, er aðstöðugjald talið greiðsla fyrir verðmæti og þjónustu. Sveitarfélögin og hið opinbera hafi varið miklu fé til ýmissa félagslegra framkvæmda, sem íbúarnir séu ekki krafðir sérstaks endurgjalds fyrir. Allir njóti góðs af þeirri aðstöðu, sem hið opinbera skapar og við heldur, en aðstaða þessi sé beinlínis skilyrði fyrir öllum atvinnurekstri, og er gjald þetta greiðsla atvinnurekenda fyrir þessa þjónustu. Því er það að greiða á gjald þetta þar, sem atvinnurekstur fer fram og þjónustan er veitt og óháð því, hvar lögheimili gjaldandans er. Enn fremur, að allir þeir atvinnurekendur, sem hafa afnot fasteigna í einu sveitarfélagi vegna atvinnurekstrar síns, verða þessarar þjónustu aðnjótandi.

Eins og fram er komið hér að framan, var v/s Dalaröst, NK 25, gerð út frá Vestmannaeyjum á vetrarvertíð 1963, og var allur vertíðarafli bátsins seldur þar. Sannað er, að á vertíðinni hafði gerðarþoli afnot af fasteignum í Vestmannaeyjum vegna atvinnurekstrar síns. Fyrri hluta vertíðar voru afnot þessi veruleg, en síðari hluta vertíðar virðast þau hafa verið minni, en þá segir umboðsmaður gerðarþola, að gerðarþoli hafi aðeins haft þar geymsluhúsnæði fyrir veiðarfæri og áhöld. Verður að telja, að gerðarþoli hafi þar með haft þar heimilisfasta atvinnustofnun samkvæmt 12. gr. laga um tekjustofna sveitarfélaga, sbr. 8. gr., 2. mgr., reglugerðar um aðstöðugjald frá 21. júní 1962. Eigi er hér tilefni að gera greinarmun á afnotum gerðarþola af fasteignum í Vestmannaeyjum eftir því, með hvaða veiðarfærum var veitt. Engu máli skiptir, þótt gerðarþoli hafi ekki greitt leigu fyrir afnot fasteignanna né heldur hvar bókhald vegna vertíðarúthaldsins var unnið eða dvalarstaður útgerðarstjóra á vertíðinni.

Gerðarþola bar skylda til samkvæmt 8. gr. reglugerðar nr. 81/1962 að láta fylgja með framtali sínu greinargerð um rekstrarkostnað vegna vertíðarúthalds í Vestmannaeyjum á vetrarvertíð 1963, en það gerði hann ekki. Ekki hefur heldur upplýstst neitt um þetta atriði, hvorki í kærum til skattyfirvalda né fyrir fógetaréttinum.

Þar sem gjald það, sem hér er um að ræða, telst löglega á lagt, verður krafa um synjun framgangs gerðarinnar vegna tvísköttunar ekki tekin til greina.

Með hliðsjón af því, sem hér hefur verið rakið, verður að telja, að umkrafið aðstöðugjald sé réttilega á gerðarþola lagt. Þykir því verða að leyfa framgang lögtaksgerðar þessarar á ábyrgð gerðarbeiðanda.

Eftir úrslitum málsins þykir rétt að ákveða, að gerðarþoli greiði gerðarbeiðanda kr. 2.000.00 í málskostnað.

Nokkur dráttur hefur orðið á að kveða upp úrskurð í máli þessu, og stafar hann af önnum dómarans vegna áramótauppgjörs.

Því úrskurðast:

Hin umbeðna lögtaksgerð á fram að ganga á ábyrgð gerðarbeiðanda.

Gerðarþoli, Glettingur h/f, greiði gerðarbeiðanda, bæjarsjóði Vestmannaeyja, kr. 2.000.00 í málskostnað.

Mánudaginn 14. nóvember 1966.

Nr. 43/1965. **Magnús Thorlacius** (sjálfur)
gegn
Einari Braga Sigurðssyni (sjálfur).

Dóminn skipuðu hinir reglulegu dómarar Hæstaréttar.

Ómerking. Heimvísun.

Dómur Hæstaréttar.

Áfrýjandi hefur skotið máli þessu til Hæstaréttar með stefnu 26. febrúar 1965. Hann gerir „þær dómkröfur, **aðallega** að hinn áfrýjaði dómur verði ómerktur og málinu vísað heim í hérað til dómsálagningar að nýju, en **til vara**, að hin átöldu orð í greinargerðinni 15. nóvember 1963 verði dæmd dauð og ómerk, **að** stefndum verði dæmt að sæta þyngstu refsingu, er lög standa til, **að** honum verði dæmt að greiða" sér „kr. 100.000.00 með 7% ársvöxtum frá 15. nóvember 1963 til greiðsludags og **að** honum verði dæmt að birta í vikublaðinu Frjáls þjóð vætanlegan dóm í þessu máli, forsendur og dómsorð. Hvernig sem málið fer, er kraf-